

Trädgårdstrollet

#budgetodla

@tradgardstrollet_

www.trädgårdstrollet.se

© Trädgårdstrollet

https://www.tradgardstrollet.se/foredrag/

© Trädgårdstrollet

Budgetodling
&
Beredskapsodling…?

© Trädgårdstrollet

Innehåll

- Vad är budgetodling?
- Hur
- Frö (+ välja sort)
- Lär dig fröodla!
- Prylar
- Jord
- Gödsel
- Förutsättningar
- Fördelar & Nackdelar
- Vad är lagom och vad är självförsörjande?

© Trädgårdstrollet

”Hur har du råd att odla så mycket tomater?”

© Trädgårdstrollet

Vad är budgetodling?

- Konsten att odla helt eller nästan GRATIS

- Konsten att skapa KRETSLOPP
-omvandla ”skräp” till resurs

- ODLA LATSMART
-Konsten att hushålla med sina resurser (både inre och yttre)

© Trädgårdstrollet

Kan du odla mat om du inte kan handla i trädgårdsbutiken?

© Trädgårdstrollet

Gratis frö: Fröbibliotek

© Trädgårdstrollet

NÄSTAN gratis frö:
Frökedja, fröjulkalender, fröbyte, REA, dela storpack

© Trädgårdstrollet

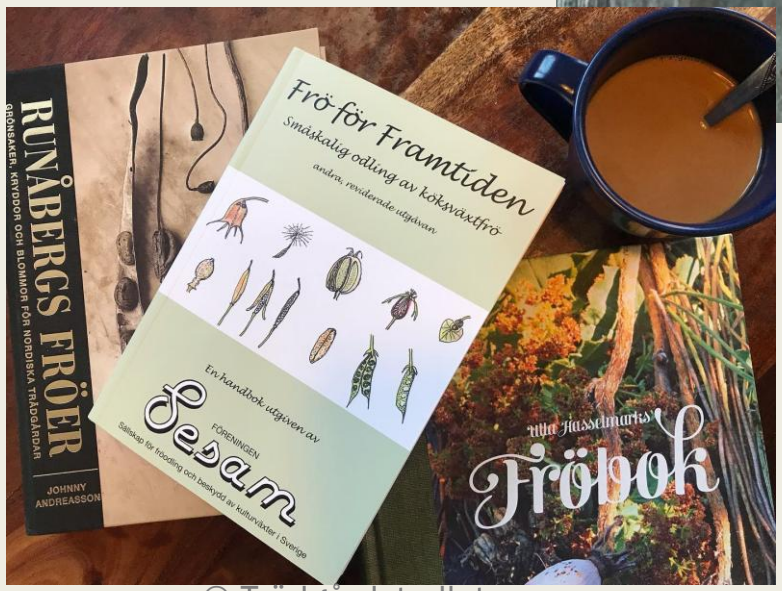
Lär dig fröodla!

(dvs från frö till frö)

- Varför
- Hur
- Vad är lättare?
- Vad är svårare?

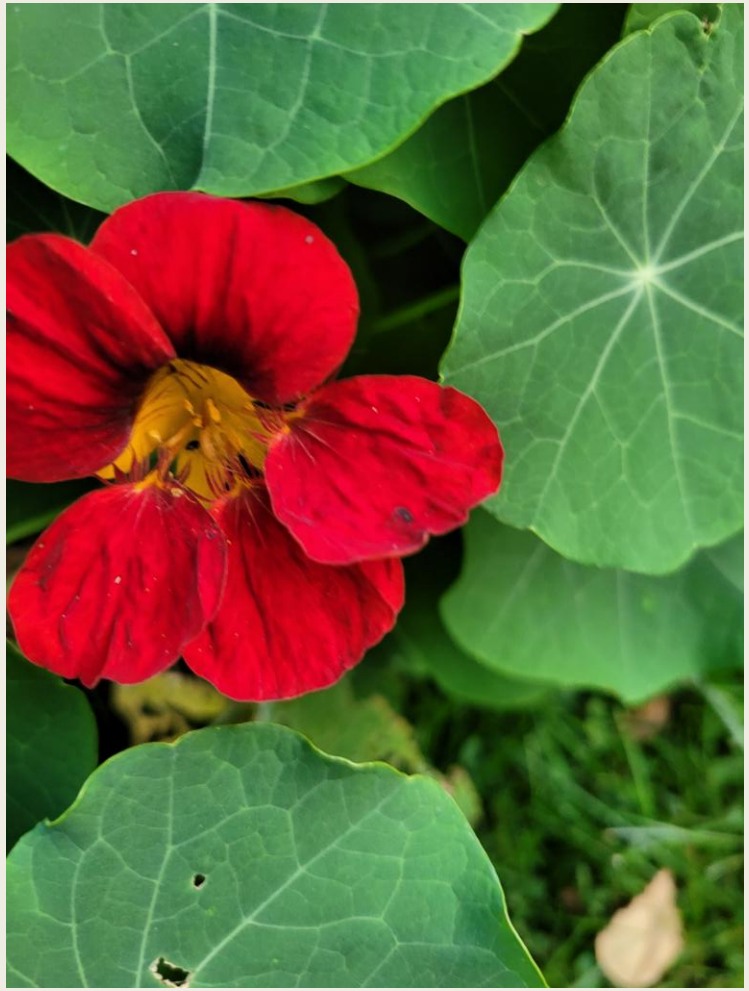

© Trädgårdstrollet

Bara spara frö

© Trädgårdstrollet

Vad är fröodla?

Vad betyder det?

© Trädgårdstrollet

Vad är fröodla?

Vad betyder det inte?

”Klart man sår sina egna plantor”

”Jag brukar alltid spara lite frö”

© Trädgårdstrollet

Vad är fröodla?

Fröodling

(kortsiktigt)

- Så
- Odla
- Skörda frö
- Spara frö

Fröodling i bevarandesyfte

(långsiktigt hållbart)

- Välja sort/sorter
- Så tillräckligt många plantor
- Placera dessa tillräckligt långt ifrån andra korspollinerande sorter
- Odla
- Selektera
- Skörda & märka frö
- Spara frö

© Trädgårdstrollet

Innan du börjar:

Ettårig/tvåårig?
Självbefruktare/korsbefruktare?

© Trädgårdstrollet

Lättast för nybörjare

ETTÅRIG/tvåårig?
SJÄLVBEFRUKTARE/korsbefruktare?

© Trädgårdstrollet

Tre regler:

- Plantantal
- Plantavstånd/isoleringsavstånd
- SELEKTION!

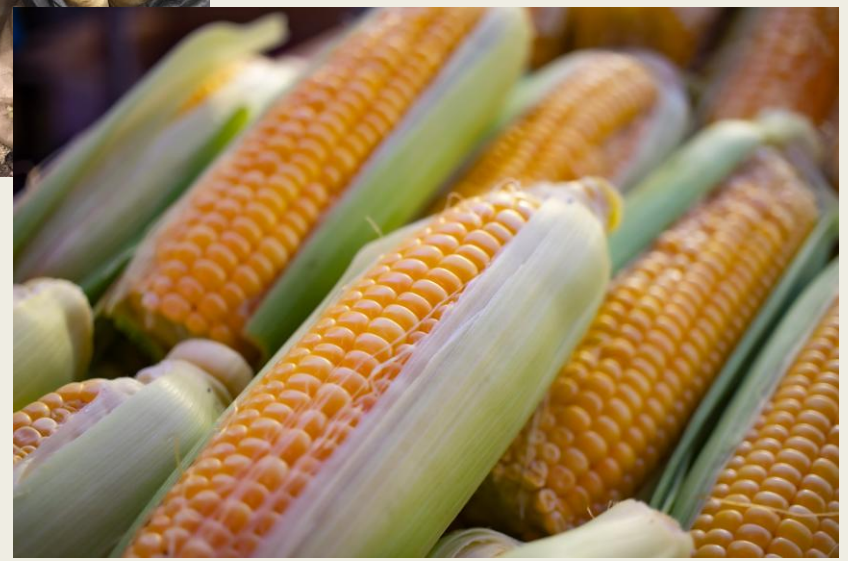
© Trädgårdstrollet

Plantantal

Hur många plantor behövs...?

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Plantavstånd/ isoleringsavstånd

Vilket avstånd är lagom…?

Självbefruktare och korsbefruktare

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Selektion!!!

- Välja ”kvar” & välja bort
- Beter den sig sorttypiskt?
- Sjukdomar
- Korspollinering eller spontanmutation

Det är skillnad på att fröodla till sig själv och att fröodla till andra, i bevarandesyfte.

Överflöd av frö = alternativ valuta

© Trädgårdstrollet

”Var ska jag börja…?”

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

FRÖODLA ÄRTER
FRÅN FRÖ TILL FRÖ
I BEVARANDESYFTE
• Välj en namnsort eller flera, märk dem noga med sortnamn och ha några meters mellanrum mellan de olika namnsorterna.
• Märgärter vill ha en jordtemperatur på ca 8 plusgrader, andra ärter kan sås i kallare jord.
• Så i soligt läge, ca 3 cm djupt. Ärter behöver stöd, anpassa stödets höjd efter sortens höjd.
• Skydda sådden från fåglar, möss och andra djur.
• Odla gärna upp ca 50 plantor, minimum 15 plantor.
• Observera dina plantor, selektera vid behov.
• Låt ärterna bli fullmogna, dvs baljan ska vara torr & brun.
• Märk fröpåsen noga med namn och odlingsår, t ex blåärt Holma Kvarn 2025. Förvara ditt frö torrt och svalt.
(C) TRÄDGÅRDSTROLLET

Lokalsorter
= odlingssäkra att fröodla

https://www.tradgardstrollet.se/2023/04/02/hitta-din-lokalsort/

© Trädgårdstrollet

Lokalsorter i Uppland:

- Brita – ringblomma
- Edsby Gård – gurka
- Krasslök – potatislök
- Liljekratzare – potatis
- Linnés Hammarby – tagetes
- Professor Fagerlind – ros
- Norrtälje – rankspenat
- Rimbo – rankspenat
- Roslags svarthavre
- Spångbergs grön, Spångbergs vit – gurka
- Upplandsvete mfl

https://www.tradgardstrollet.se/2025/01/17/upplands-lokalsorter/

© Trädgårdstrollet

Lokalsorter av baljväxter i Uppland:

- Alunda märgärt
- Balingstaärt
- Plogmannen – foderärt
- Stensärt Skediga
- Upplands-ärt - foderärt

- Svea - brytböna

© Trädgårdstrollet

Upplands landskapspelargon & landskapsäpple:

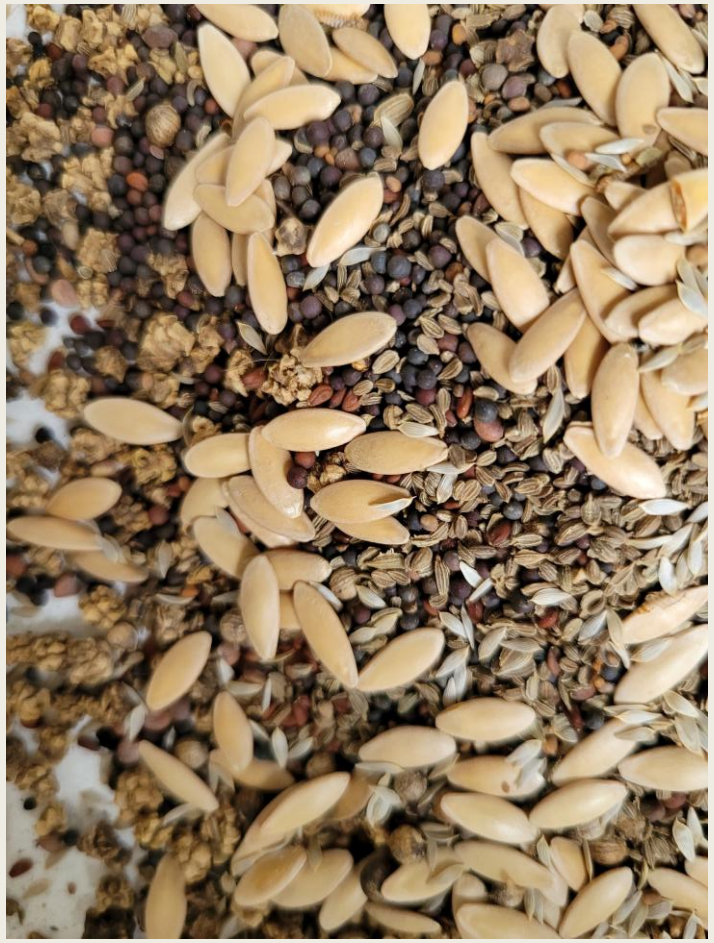

© Trädgårdstrollet

Finna frö:

- Fröbanken.se
- Impecta.se
- Kinnekullefrö.se
- Merakiseeds.com (Grekland)
- Nordfrö/Runåbergs
- Nordgens webshop (fr 1 mars)

- Din lokala trädgårdsförening

© Trädgårdstrollet

Frögemenskaper:

- Svenska Örtasällskapet
- Trädgårdsamatörerna
- Föreningen Sesam

- Din lokala trädgårdsförening!!!
- Din granne…?

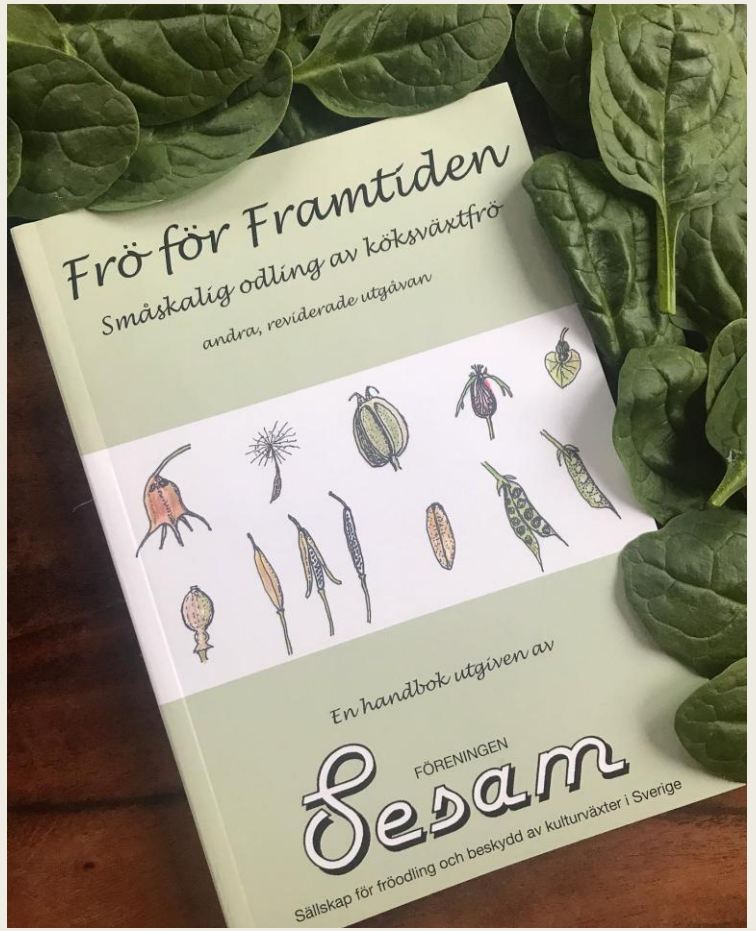

© Trädgårdstrollet

Fröodlingskurs med föreningen Sesam

Skrå – Ålderman – Gesäller

© Trädgårdstrollet

Vad är bra budgetodlarväxter…?

© Trädgårdstrollet

Vad är bra budgetodlarväxter?

☺ ☺ ☺

- Lätt att ta eget frö av/lätt att dela
- Kort utvecklingstid
- Ge mycket frö
- Ge bra skörd
- Frisk
- Bra ROI
- Kan direktsås/kallsås/sår sig själv

☹ ☹ ☹

- Svårt att föröka själv/måste köpa varje år
- Lång utvecklingstid
- Ger liiite frö
- Ger marginell skörd
- Sjuklig
- Kräver mycket energi
- Kräver mycket tillbehör/förodling

© Trädgårdstrollet

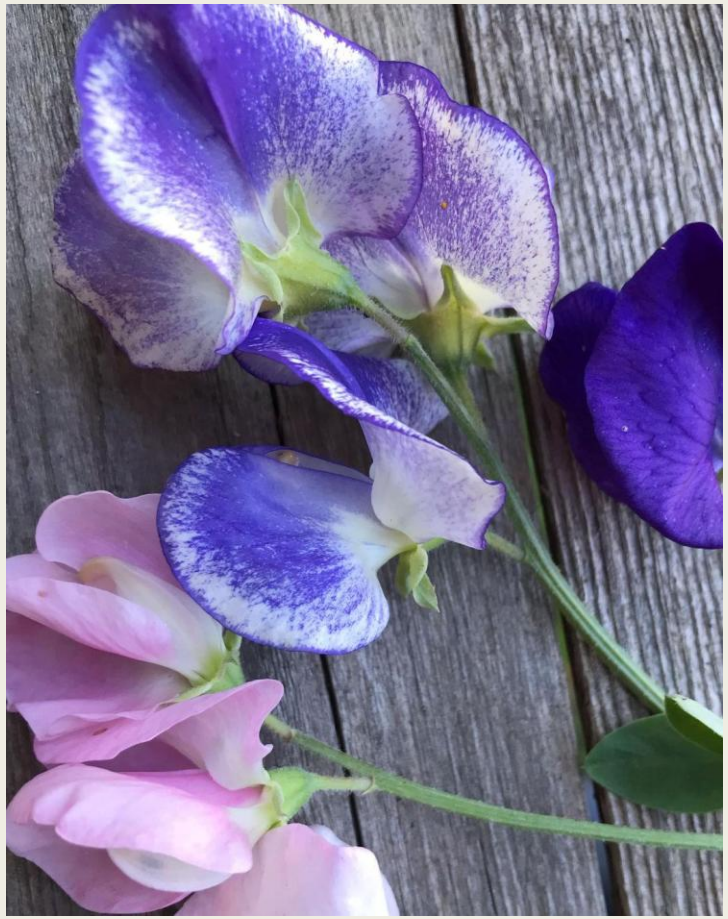
Lätt eller svårt?

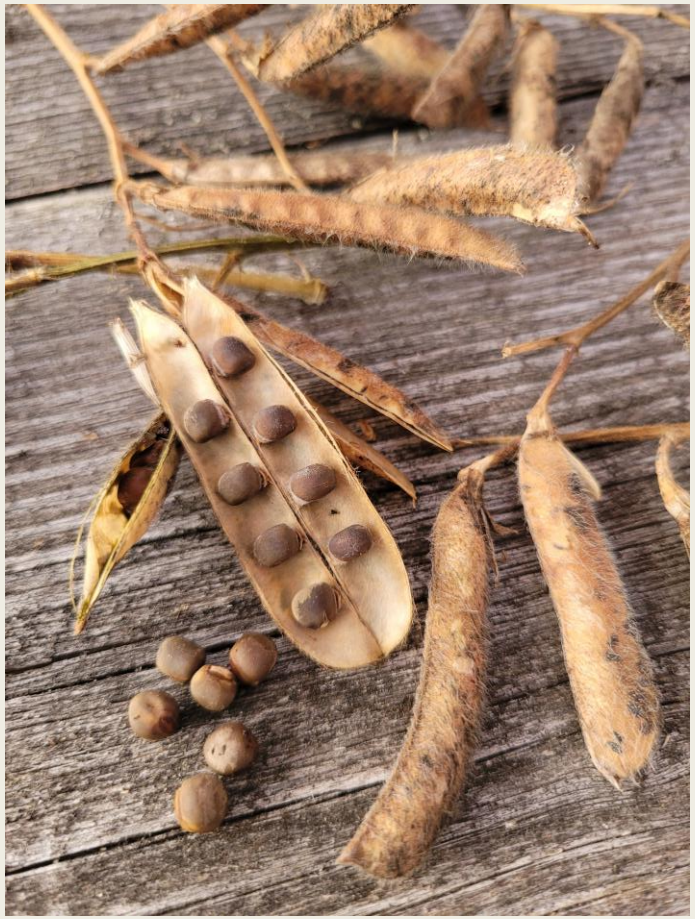

© Trädgårdstrollet

Lätt eller svårt?

© Trädgårdstrollet

Lätt eller svårt?

© Trädgårdstrollet

Lätt eller svårt?

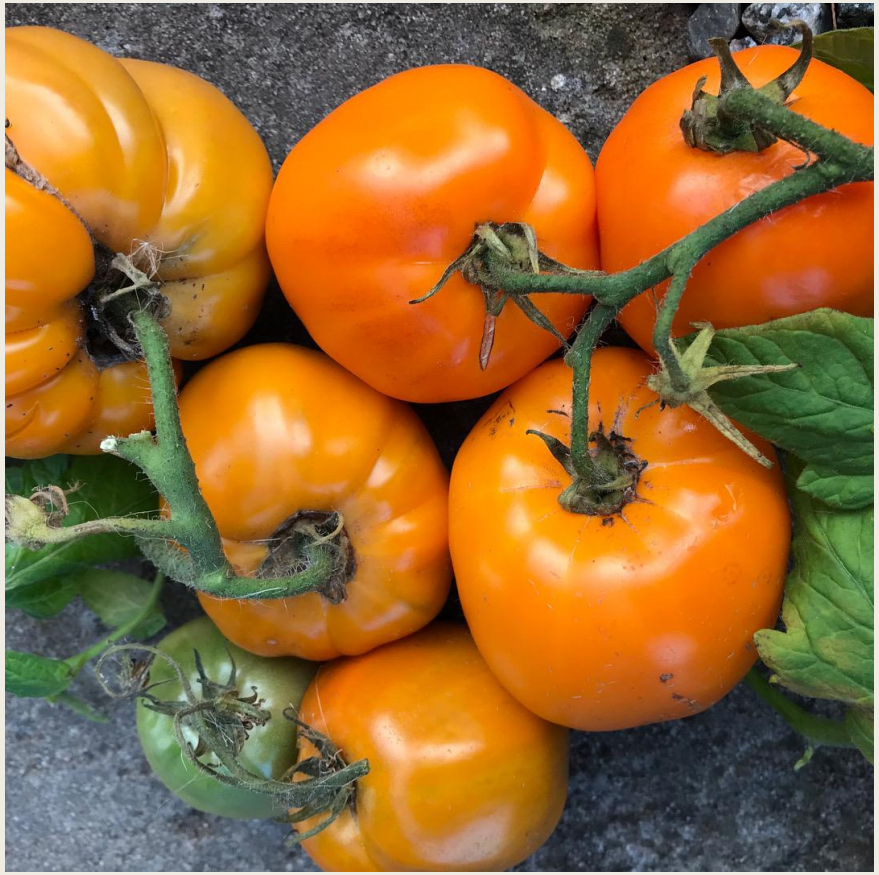

© Trädgårdstrollet

Lätt eller svårt?

© Trädgårdstrollet

Strategi & växtval

Vad vill du odla?

- Kvantitet – vad äter du mest?
- Kvalitet – vad är dyrt i matbutiken?
- Enda sättet – vad säljs inte i matbutiken?

- UTVECKLINGSTID!!!
- Vad vill du äta? (…vilka förpackningar?)

© Trädgårdstrollet

Prylar!

© Trädgårdstrollet

Fler budgetodlarpryltips:

https://www.tradgardstrollet.se/2023/02/08/budgetodla-del-4-prylar/

© Trädgårdstrollet

Sådd:

© Trädgårdstrollet

Såjord:

- GRATIS: Återanvänd gamla trötta jorden från förra årets sommarblomskrukor

- NÄSTAN GRATIS: Lövmull + sand = såjord

- Eller blanda egen (billigare än köpt):

2 delar sand

1 del uppgrävd jord från din trädgård

1 del billig trädgårdsköpejord

Sålla köpejorden och din egna jord i tex en cykelkorg, blanda sen med resten (källa: Trädgårdshacks – Filip Johansson

© Trädgårdstrollet

Första omplanteringen

© Trädgårdstrollet

En produkt, flera sätt:

© Trädgårdstrollet

Andra omplanteringen

05 PP
polypropylen

© Trädgårdstrollet

Latsmart odling: Tomatvägg
enkel eller dubbel

© Trädgårdstrollet

Tomatvägg

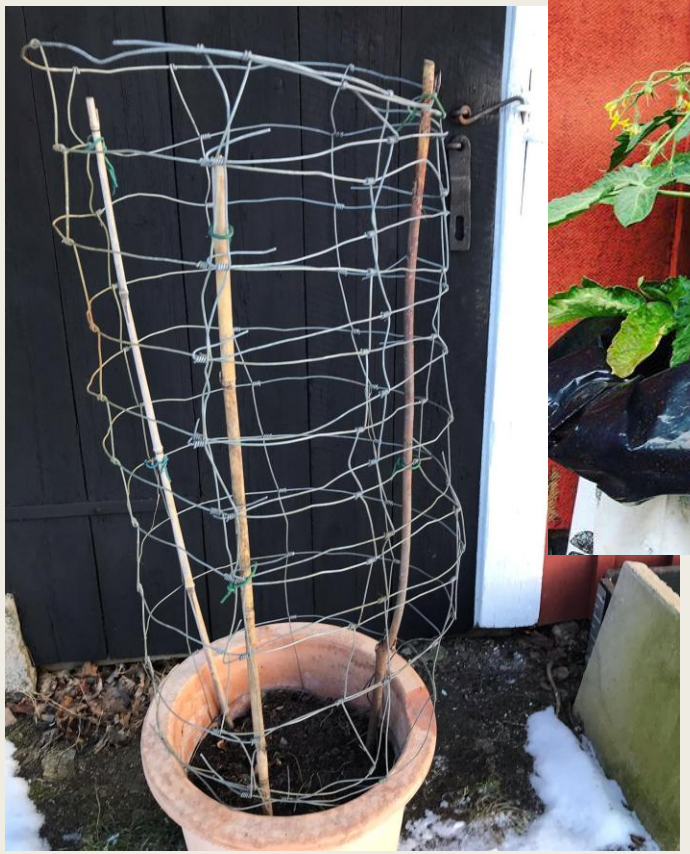
enkel eller dubbel

© Trädgårdstrollet

Sista omplanteringen

Egenbyggda odlingsbäddar kan vara billigare än köpta pallkragar…

© Trädgårdstrollet

Latsmart odling: Kenneths tomatpåle (för högväxande sorter)

- **Du behöver:**
- Jordankare (litet) + skruv
- Träregel/träpåle som passar till ankaret (ca 45 x 45 mm) ca 2,5- 3 m högt
- Metallnät (gärna större öglor än hönsnät) att klämma fast runt pålen
- 4 tomatplantor att sätta runt pålen i soligt läge

KOM IHÅG att byta plats…

© Trädgårdstrollet

Latsmart odling: Tomater på friland i bottenlösa hinkar

© Trädgårdstrollet

- **Du behöver:**
- Sticksåg/ annan såg
- Hinkar du inte är rädd om
- Armeringsjärn
- Gummiklubba
- Tomatplantor
- Uppbindning
- Jord
- Etikett (jag använde maskeringstejp + vattenfast tuschpenna)

KOM IHÅG UV-strålningen…

© Trädgårdstrollet

Köpetillbehör för pallkrage

(bottenplatta/ ”toppenplatta”)
snigelkant/koppartejp /vattenglas)
spaljé
formsydd fiberduk
formsytt fågelnät
bågar till fiberduk
lock med kanalplast
drivhus av kanalplast
växthus av glas/plast
Rättviksknuten
portaler

budgetalternativ:

armeringsjärn ☺
plaströr (VP rör + skruvklammer)
växthus/drivbänk av gamla fönster ☺
(spetsgardin Lill ☹)
elstaket

LÄTT ATT FLYTTA!
(men ska inte blåsa bort)

© Trädgårdstrollet

Kallsådd/vintersådd

Trudi Greissle Davidoff – FB Winter Sowers

(tidigare på wintersown.org och på GardenWeb)

”Winter sowing is a method of starting seeds outdoors in winter in an enclosed container, allowing them to germinate in spring.

/…/ The only seeds that can’t be winter sown are tropical seeds.”

Citat från Winter Sowers Group
by Wintersown Educational

© Trädgårdstrollet

Kallsådd
Du behöver:

- Frö
- Behållare
- Jord
- Etikett + vattenfast penna
- Snö + ihållande minusgrader

- Ev borr /annat att göra hål med

© Trädgårdstrollet

Gör såhär:

- Borra hål i botten
- Fyll med jord, max halvfullt
- Så /bredså
- Strössla över lite jord
- Strössla över snö
- Märk med etikett (på insidan)
- På med locket
- Placera utomhus, i skyddat halvskuggigt läge

© Trädgårdstrollet

Gör såhär:

- Titta till sådden regelbundet
- Ta av locket när det börjar gro/synas grönt
- Låt lådan stå kvar i halvskugga några dagar
- Flytta lådan till soligare plats
- Börja gödselvattna

- När plantorna är lagom stora; plantera ut dem till önskad slutplats eller skörda och ät upp

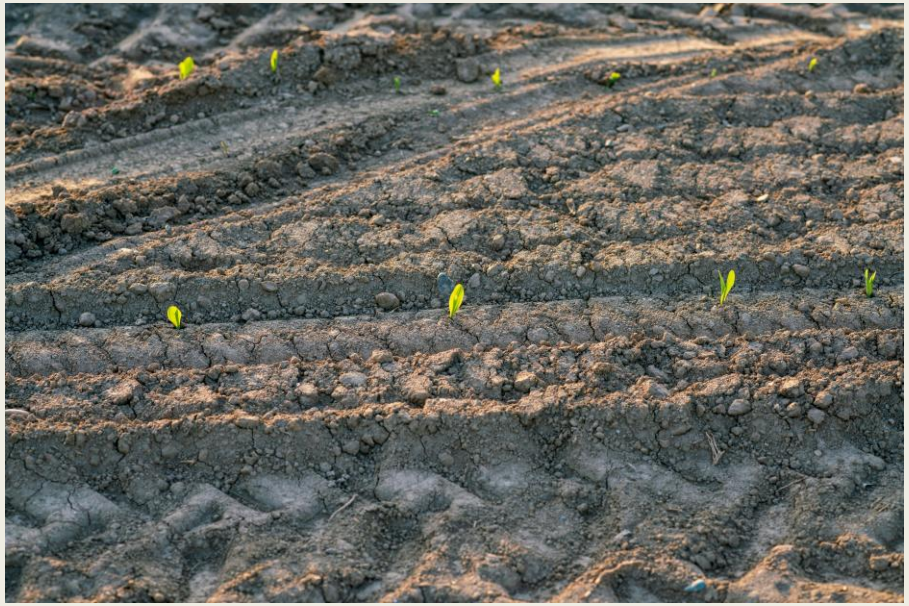

© Trädgårdstrollet

Direktsådd

Så direkt på slutodlingsplatsen

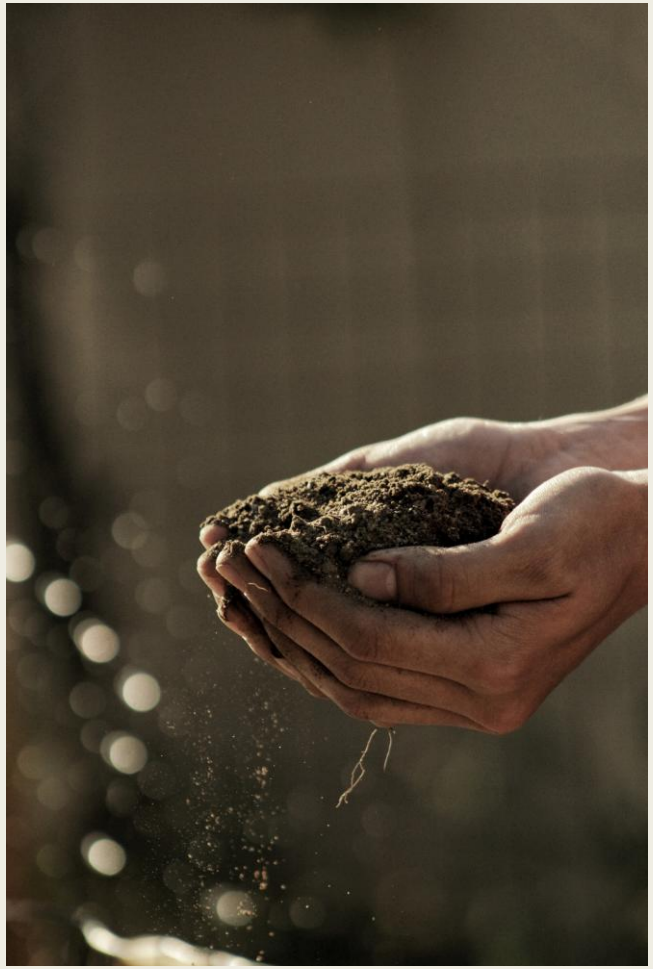

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Den viktiga jorden!
Göra egen jord = kompost

- Bokashi
- Solkompost
- Varmkompost
- Kallkompost/trädgårdskompost
- Lövkompost i säck
- Maskkompost
- Limpkompost
- Kompostera på plats → täckodla

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Bokashi – turbokomposten

EM = blandning av olika sorters mjölksyre-, jäst- och fotosyntesbakterier

© Trädgårdstrollet

Strö vs spray

Köpa eller göra själv

© Trädgårdstrollet

Inte jord i hinken…

© Trädgårdstrollet

Bokashi på vintern

© Trädgårdstrollet

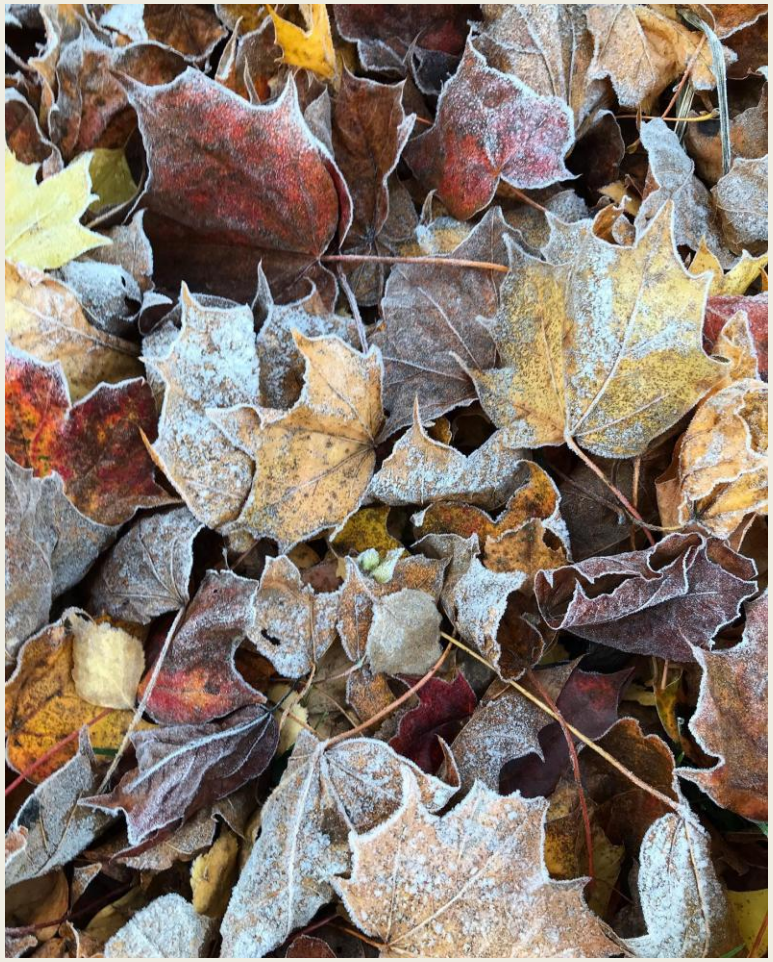
Ännu billigare…
Poddavsnitt 46: Fermentera ogräs

© Trädgårdstrollet

Löv är gratis!

(men skillnad på löv och löv/eklöv…)

© Trädgårdstrollet

Lövkompost → lövmull
Samla ihop löven och…

© Trädgårdstrollet

- Trä en stor sopsäck över en tunna, i med löven, vattna, stäng säcken, stick hål i botten, vänta 6 månader eller mer.
- Gör likadant men vattna med EM, pressa ut luften och stick INTE hål på säcken. Vänta 3 veckor eller mer.
- Lägg löven i vanlig trädgårdskompost. Vänta 1-2 år eller mer.
- Täckodla med löven.
- Lövmull + sand = såjord

Problemet med köpe”jord”...

© Trädgårdstrollet

Täckodling = kompostering på plats

Skyddar mot avdunstning &
ger jämnare jordtemp + ökat mikroliv

- Gräsklipp
- Ogräsrens
- Löv
- Kirskål
- Ensilage
- Rabarberblad
- Snäckskal (om växterna gillar kalk)
- Tång (extra bra till sparris)

Ta vad som finns på platsen där du bor!
Ju färskare täckmaterial = ju mer näring avges.
Kompostering är en slags gödsling/jordförbättring.

Nackdel: Vissa upplever att de får mer sniglar…

© Trädgårdstrollet

Gödsling
-vad och när?

- Vårgödsling?
- Surjordsväxter?
- Höstgödsling?
- ”Smakgödsling”
- Hur ofta…?

© Trädgårdstrollet

Gratisgödsel

Flytande gödsel tas upp snabbare av växterna

- **Kissvatten /guldvatten** - späds 1:10 (dvs 1 dl urin och 9 dl vatten till 1 liter)
- **Ogräsvatten**- späds 1:10
- **Nässelvatten** - späds 1:10
- **Fermenterat nässelvatten**- späds 1:20
- **Vallörtste** (innehåller kalium) - späds 1:10
- **Lakvatten från bokashi** - späds 1 del lakvatten och 100 del vatten, eller späds 1 del lakvatten och 1000 del vatten till späda plantor

Kom ihåg att SPÄ UT ditt gödselvatten!

Fler tips & recept på
https://www.tradgardstrollet.se/2023/03/03/budgetodla-del-5-godsel/

© Trädgårdstrollet

Göra eget flytande gödsel

- Ogräs i nätpåse + vattentunna med kran (eller utan) vänta 24 h
- Eller i hinkar med lock
- Eller i vattenkanna

Om ogräsvatten står längre än 24 h så behöver det späs ut.

© Trädgårdstrollet

Fördelar & nackdelar

Fördelar:

- Det är gratis ☺
- Det är gratis! ☺ ☺
- Det är GRATIS!!! ☺ ☺ ☺

Nackdelar:

- Tar tid (lite i taget)
- Kan se plottrigt ut (använd mkt av samma)
- Gratisprylar har begränsad livslängd

Man måste inte köra 100%, lite budgetodling är bättre än inget.

© Trädgårdstrollet

Jord & gödsel i podden:

Poddavsnitt 33 – Om jord med Marek Rolenec på FOBO

Poddavsnitt 43: Om gödsel & gödsling med Tom Ericsson

+ Tomatavsnitten:

Dvärgbusktomater – Anette Brunsell från Ätliga Trädgården #19

Tetra cis-lykopentomater – Bondjäntan Johnna Gilljam #14

DTP Dwarftomater – Fabror Grön Johannes Wätterbäck #6

© Trädgårdstrollet

Vad är värt att köpa…?

- Riktigt bra märkpenna (water proof)
- Bra belysning, ca 100 w per kvm (som är höj- och sänkbar)
- Certifierat utsäde av potatis (om du inte har kvar från förra året)
- Certifierat utsäde av vitlök (om du inte har kvar från förra året)
- Bra beskärningsredskap

- Det du använder mycket och länge = bra kvalitet som håller

Var inte dumsnål, tänk på ToBRFV!

© Trädgårdstrollet

Självförsörjning
= skapa kretslopp

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Förutsättningar att skapa kretslopp?

- Tillgång till: löv, gräsklipp, ogräs mm
- Nånstans att förvara hinkar med gödselvatten, säckar med löv, kompost mm
- Nånstans att odla: trädgård liten/stor
- Toppen för dig som odlar för hemmabruk/hobbyodling
- Lite i taget… = rutiner!
- TID! (tid är också en valuta!)

Det går till viss del även på balkong & kolonilott men lättast för dig med trädgård

© Trädgårdstrollet

Vad är lagom?
Vad är självförsörjande?

© Trädgårdstrollet

- ”Hur långt är ett snöre”
- Självförsörjande på VADÅ: Skörd? Frö? Jord? Gödsel?
- **SKAPA KRETSLOPP!!!**
- Uppsats: Självförsörjande ekologisk odling av grönsaker på friland – Jenny Helsing 2010
- Yttre & inre självhushållning: Hur hushåller du med din tid och din energi?
- Börja bara! ☺
- #budgetodla

Kom ihåg:

Allt blir inte bättre och billigare för ATT du odlar det själv

det beror på HUR du odlar det själv.

© Trädgårdstrollet

Mer om budgetodling

kompostrecept mm på www.trädgårdstrollet.se

- Budgetodla del 1: Om frö
- Budgetodla del 2: Om jord
- Budgetodla del 3: Sådd
- Budgetodla del 4: Prylar
- Budgetodla del 5: Gödsel

https://www.tradgardstrollet.se/2025/01/12/5-inlagg-om-budgetodling/

© Trädgårdstrollet

Om vi hinner...

© Trädgårdstrollet

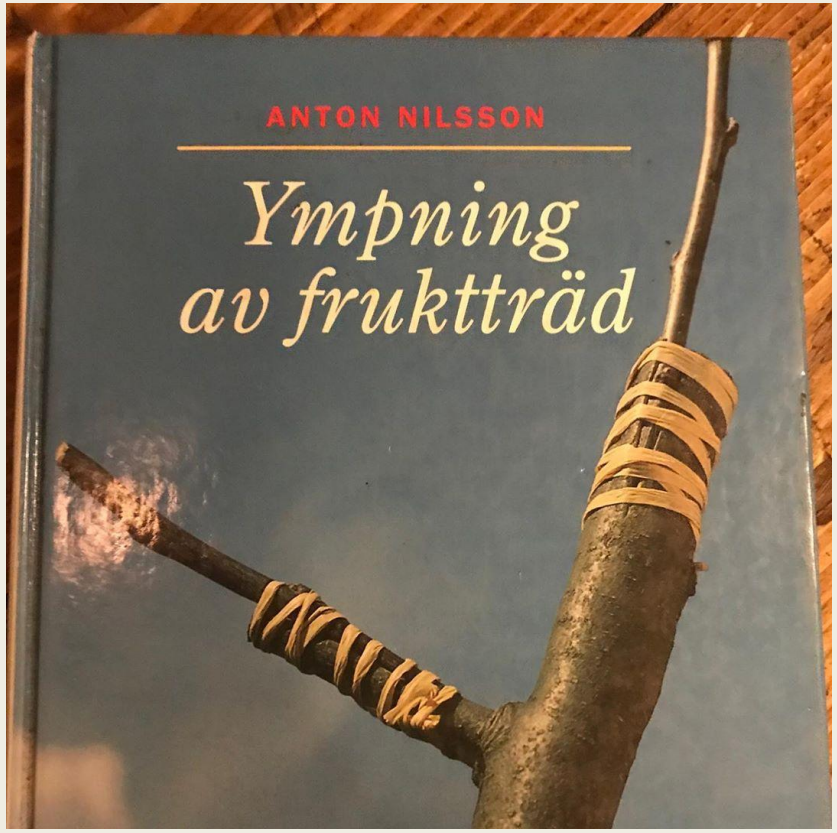
Föröka träd & busk

- **Avläggare** – böj ned en gren som sedan rotar sig i fuktig jord. (Vinbär, krusbär, björnbär, aronia mfl).
- **Rotskott /kupning** – Kupa upp jord ca 25 cm runt busken, så småningom skjuter den upp nya skott. Borsta bort jorden och klipp av och kruka om de som bildat nya rötter.
- **Vintersticklingar** – Tas på vårvintern, 15-20 cm, skär av under en bladknopp, jämn fuktighet. (vindruva, amerikanska blåbär, aronia)
- **Sommarsticklingar** – Örtartade, tas juli-aug, skär av under ett bladfäste, väldränerad jord somhålls fuktig. (blåbärstry, aronia)
- **Dela plantan** – Hallon mm

© Trädgårdstrollet

Ympa själv!

- Vad?
- När?
- Hur?
- Varför?

© Trädgårdstrollet

Du behöver:

- Ympris + underlag
- Ympkniv
- Vulkaniserande tejp eller bast att binda ihop ympen och underlaget med varandra
- Ympvax eller lacbalsam
- Sekatör (ev grensåg och mattkniv)
- TÅLAMOD

© Trädgårdstrollet

Underlag: ympa på vad?

Grundstam: A2, B9 osv

Befintligt träd:
gör eget familjeträd

© Trädgårdstrollet

Grundstam fästs ihop med ympris = ympning

Grundstam (A2, B9 osv)

Ympris (namnsorten)

© Trädgårdstrollet

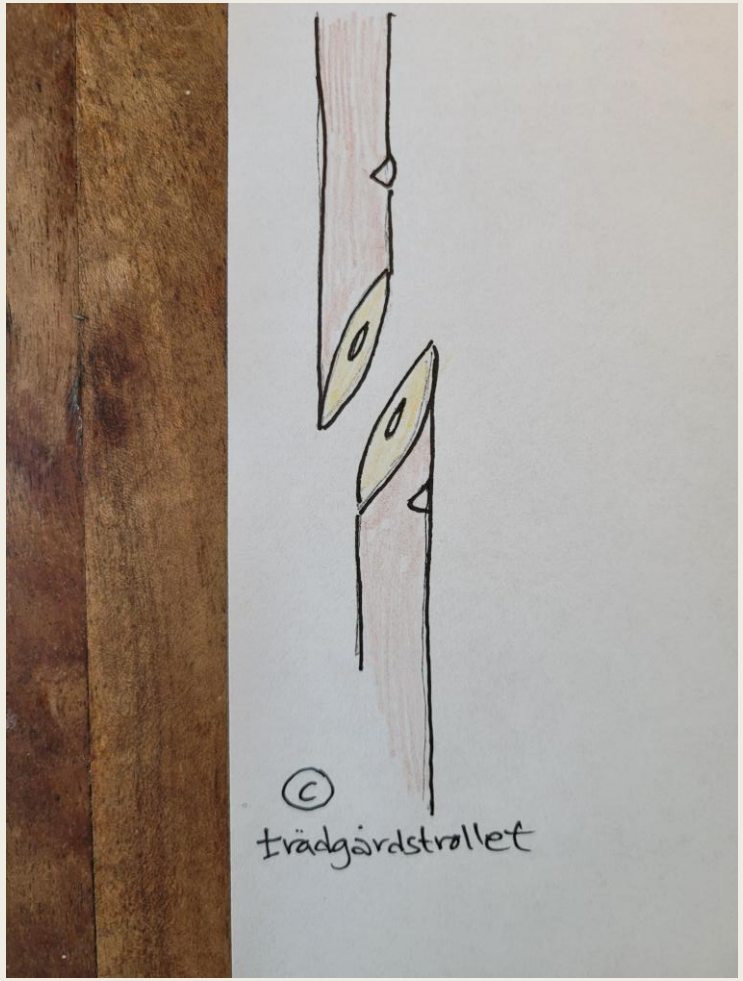
Olika sätt:
(vid olika tidpunkter)

- SKARVYMPNING – när trädet i vila, ca februari-april (Tidigare i låga zoner)
- Läggympning – när trädet är i vila
- Hakymp – när trädet är i vila
- Klyvymp – när trädet är i vila
- Barkympning – när trädet börjat sava, ca april-maj (men ympriset i vila)
- Flikymp – När trädet börjat sava, ca april-maj (men ympriset i vila)

- OKULERING – i zon 4 ca juli-augusti/sensommaren
- Bryggymp – vid reparation av gnagskador

© Trädgårdstrollet

Skarvympning =
lika tjock grundstam som ymp

© Trädgårdstrollet

Hur och när får man tag på ympris och grundstammar?

© Trädgårdstrollet

Tänk på…

- Att vid okulering samlas ”knoppen”/namnsorten in på sensommaren, dvs vid samma tillfälle som okuleringen görs.
- Att vid ympning samlas ympriset/namnsorten in i december-jan, dvs långt i förväg (och förvaras fuktigt och svalt tills det är dags för användning).

- Grundstammar bokas vanligen sensommar/hösten, levereras långt senare.

© Trädgårdstrollet

Från ymp till spö

© Trädgårdstrollet

Så vad odlar grannen…?

© Trädgårdstrollet

Din viktigaste resurs...?

Bildkälla: Unsplash

© Trädgårdstrollet

Frågor?

Trädgårdstrollet

@tradgardstrollet_

Youtube: Trädgårdstrollet

www.tradgardstrollet.se

© Trädgårdstrollet

Linnés fröpåse

Mellanstorlek, dvs gjord på halv A4

1, Tag A4 papper

2, Dela det

3, Vik långsidan uppåt men lämna ca 1 cm

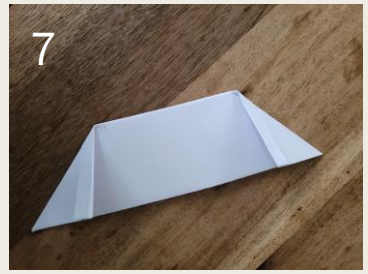

4, Vik över remsan

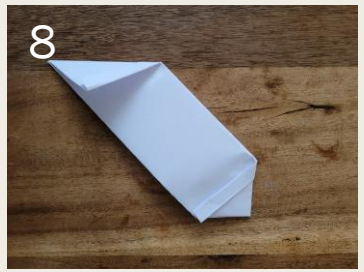

5, Vik remsan en gång till

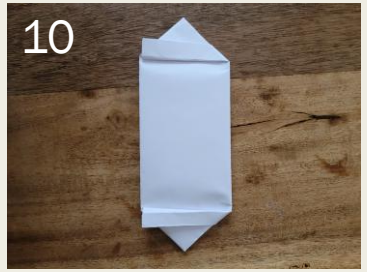

6, Vänd sida och vik triangelspets 7,Vik likadan i andra änden

8, Lirka in spetsen i vecket 9, Samma på andra änden 10, Klart!

© Trädgårdstrollet